„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 193. У Новом Саду у петак 16. децембра 1888. ГОДИНА XXIII.

Позив на претплату.

Почетком идуће године улази „Застава“ у 24. годину свога живота. А ко је и шта је она, то је држимо довољно показала.

Ако су нужна каква обећања, онда обећавамо, да ће се „Застава“ и надаље лепршати у слободоумном табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном. И кад то кажемо, позивамо се на свој дојакошњи рад, који нас не може утерати у лаж.

Кад отварамо нову претплату на „Заставу“ за год. 1889., ми то чинимо са пуно наде, да ће јој се наш свет онако одазвати, како то заслужује. Ми смо са своје стране све учинили, да „Застава“ и на даље буде извештавана из свију српских и словенских крајева, учинили смо све, да круг „Заставиних“ сарадника раширимо.

Цена је „Заставе“ обележена на челу листа.

Обраћамо се нарочито својим пријатељима, да нас не само духовном снагом, но и у скупљању претплатника потпомогну.

Обраћамо и опет пажњу пријатеља и претплатника на бројеве „Заставе“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове, а нарочита претплата на њих стаје 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 10. децембра 1888.

Уредништво „Заставе.“

ПОСЛЕДЊА НАДА У СРБИЈИ.

У Србији је зло! А тек је два месеца како је краљ Милан обећао народу, да ће све бити добро.

Пре мало више од два месеца сазвао је краљ Милан велику народну скупштину, којој је ставио у задаћу, да донесе земљи нов устав.

Но док су се бирали посланици, краљ је именовао одбор, који ће приправити предлог новог устава. У тај одбор је именовао по својој вољи људе из свију странака, а он се сам ставио том одбору на чело. То није било зло. Јер кад скупштина има пред собом готов предлог, њој је лакше брисати, допуњавати и мењати, но да ради испочетка.

Али се десило друкчије. Краљ Милан је удесио с одбором, да се они међусобом погоде, па ма шта они приставу, да то мора и скупштина примити. И чланови тог одбора, осим двојице радикала, приставше, да покушају утаманити вољу народа, приставше да убију право скупштине, приставше, да изађу пред скупштину с претњом, да она мора ћутати и примати од корице до корице, па и последњу запету онога, што јој предложи.

Оваког чега никад није било. — Ми нећемо да замерамо краљу Милану, јер кад је нашао најугледније људе у Србији који ће га помагати у свему — нек му је просто. Али је срамота од тих људи, што зададоше реч, да ће и они ширити међу посланицима претње краљеве, и да ће и они радити на том, да кажу великој народној скупштини у Србији: „Истина, вас је народ изабрао; ви сте највећа законодавна власт у Србији, али ви не смете ништа мењати од онога што ми установимо, ми који нисмо никаква законодавна власт.

Разумемо што су на тако што пристали напредњаци. Лачни им! Није нас изненадило, ни што либерали пристадоше на то, јер они одавна већ одоше у бољу. Али што се таквих људи нађе и међу радикалима, то нас је изненадило. А изненадило нас је још више, сва београдска радикална интелигенција оде куд не треба.

Но два сељака, два ратара из радикалне странке, осташе свесни. Они рекоше, да тај предлог устава треба изнети пред скупштину, па нека скупштина чита тачку по тачку и нек мења што за добро нађе, јер њу је народ зато и послао, а закон јој даје право да то чини...

Тако је стајала ствар, кад дође дан састанка скупштине. Посланици се искупише, а у исти мах изађе краљев говор, штампан у једном листу, у ком краљ прети скупштини, ако не би ћутуре примила оно, што јој се предложи.

Напредњака нема у скупштини. Но либерали се скупише у свом „клубу“ и на предлог Јована Ристића решише, да приме једногласно и ћутуре све онако, како им се предложи. Они се обвезаше да неће мислити, неће истраживати шта је у уставу по народ добро а шта није, него ће примити.

Састао се и радикални клуб. Досадање вође радикала, интелигенција београдских радикала, тражила је од радикала оно исто, што је Ристић тражио од либерала. На жалост, свештеници, који беху до сад цвет радикалне странке скоро сви попустише. И у том судбоносном часу истакоше се највише сељаци, ратари, међу посланицима радикалне странке, да они спасу начело уставности у Србији, те да подвикну „вођама“: „Није нас народ послао да примамо ћутуре, него нас је послао и изабрао, да сваки параграф три пут окренемо на обадве стране и да примимо само оно, што мислимо да је добро по народ. Претње се не бојимо, јер је нас краљ звао на основу закона, да ми, скупштина, донесемо устав.“

И наста борба у радикалном клубу. На једној страни стоји скоро сам овејан ратар, са неколико свештеника, неколико трговаца и врло мали део интелигенције из провинције, а на другој страни стоји скоро сва радикална интелигенција, око 20 и више свештеника, те хоће да цела радикална странка погне главу, и да прими што јој се даје и како јој се даје.

Устаје вођа ратара у радикалној странци, устаје ратар Димитрије Катић, те вели хладно и озбиљно: „Како нам се даје?! Даје нам се под претњом; даје нам се устав, нами, који имамо права сами да га донесемо.“ — И доиста тај човек има право, пред њим обарају главу високоучени чланови радикалне странке, али не попуштају... Но не попушта ни Димитрије Катић, не попуштају ни други сељаци; машу главом некоји свештеници и веле: Никада! А Димитрије Катић има још за сада већину. И то је једина, последња нада, да се Србија неће обрукати.

Около стотину најугледнијих посланика радикалне странке звао је краљ к себи, говорио им је и — није претио. Куме и преклињу београдске вође радикала, но до сад и њима не поможе. И то је једина нада да се Србија неће обрукати.

Скупштина се још не отвара, јер краљ Милан хоће да сломије оне, који не попуштају од свог права, у том му помажу много угледни радикали и сад се пита: Хоће ли језгро радикалне странке остати непоколебиво?

Цео свет је занемео и гледа на ту борбу пуну срама и — узвишености.

Не тиче се ту више устава! Тиче се скупштинског права, тиче се народне светиње! Кад се једном руком даје Србији устав, а друга рука се гомила у песницу и вели се: „Ово мораш примити“, онда се пита: Зар се тако излази пред народ, зар се тако излази пред народне посланике, који су краљевим указом сазвани, да донесу устав.

И нек је тај нови устав златан, зар може имати народ вере, да ће тај устав бити поштован, зар може имати народ вере, да ће му се његово друго право признати, кад му дођу, па кажу: „Овако мораш“. Кад се то скупштини, великој народној скупштини сме рећи, зар се доцније то: „мораш“ неће рећи и појединцима, зар се то после неће рећи и онима, који су мањи од скупштине. И то је узрок, што скупштина не сме подлећи, не сме допустити, да се с њом чини што не треба, јер би тим дала права, да се и с другима чини после, што не треба.

Но нов устав није добар На више места у „Застави“ биле су истакнуте мане новог устава, и ми нећемо те мане да понављамо. Али нов устав не ујамчава народу ни то, да је краљ дужан узимати владу из скупштинске већине. А где тога нема, тамо је уставност празна реч. Нек нам се не каже, да се то по себи разуме. За последњих 6—7 година у Србији се то само једаред изнимно догодило, а правило је било, да краљ саставља владу из — мањине, па често и из људи, који немају ни мањину, једном речју, који немају никога уз себе.

Са зебњом и надом очекује свак живи, шта ће се напослетку догодити; ко ће напослетку попустити? Попусти ли скупштина, управо попусти ли још и сељак, ратар у Србији, онда је Србија дочекала уставну Сливницу, неописану срамоту.

Не треба да буде човек радикал, но ако је ма и либерал, ил напослетку ма поштен, искрен конзервативац, он не би могао, не би смео пристати, да ма ко лиши скупштину њеног права саветовања. Пристане ли скупштина на то, онда ће бити јасан знак, да је народ у Србији сломијен, неспособан за уставну борбу.

И онда? — Онда, кад покаже своју уставну слабост, он ће трпети, трпети, док се на послетку не ослободи. Али то неће бити више уставним путем, јер ће свак рећи: уставним путем не иде, јер немамо с ким и немамо од кога...

А зар баш власници у Србији и вође странака на тај пут мора да одгурну народ?! Зар су се сви они заклели, да убију народу у Србији последњу наду у уставност? Ми питамо и — ћутимо.

Шта раде посланици у Београду?

Београд 14. децембра.

Данас су очи целе Србије упрте у клуб посланика, радикала. Тамо се решава судбина устава, тамо се решава борба, у којој ће се показати: да ли има у Србији посланика, који ће бранити достојанство земље.

Гриота и срамота, што је дошло међу радикалима до питања: шта да се ради? — гриота и срамота, што данас не стоје сви, као један човек у борби за право народне скупштине.

О либералима не вреди трошити ни речи. Они нису покушали ни једног тре-

ЛИСТАК.

МАЛИ УБИЈЦА.

— Хоћу да ти причам о дечку, коме још није било четрнаест година, а коме је већ омрзнуо живот, за то, што је видео, да му мати сца варе. — Тако рече учитељ у школи за поправљање невољале деце своме пријатељу, коме је у посету дошао.

Дечко је тај син једног професора у престоници; родитељи су га брижно васпитали и он је према свом добу био развијен само што може бити. Дошао је у школу за поправљање, што му отац није могао да трпи више невољалства.

Са матером је поступао, као са слушкињом; никад је не хтеде у руку пољубити и нико га не мога натерати, да с њоме у шетњу иде. Ако га је мати при ручку понудила јелом, разљутио би се и устао би од стола. Често по месец дана није с њоме речи проговорио; једног вечера, не рече му нико ни речи, а он хтеде ипак лампу да стровали. Неко време био би вредан и учио би, и онда би показао врло лепа успеха, али после би одмах по неколико недеља бегао од школе. Једном, не рекав ником ни речи, оде и ступи као шегрт у једну фабрику, где се кутије праве; узалуд га читаве две недеље тражише; најпосле га ухватише на сокаку. Тукли су га и шта не радише с њиме, али све бадава. Увек би после тога опет побегао од куће, па би се ноћивао по сокацима, а највише око крајева вароши, и ту би проводио дане просјачећи.

Као дете сасвим покварено и невољало, доведоше га у наш завод, где има много запуштене деце, али још више покварене господске деце.

Кад невољало дете доведу у нашу школу, по правилу, мора оно осам дана насамо да је затворено, а за тим га пустимо у заједницу с другом децом. Ту мора да ради и учи, и то толико, да тако рећи не може ни да одахне, а камо ли, да му невољалства падају на ум.

Но пре него што смо га пустили у заједницу, место управитеља, ја дете узмем на испит. Не могох ништа од њега дознати. Рекло је само, да је било рђаво за то, што је хтело бити рђаво, него ми је обећало, да ће се поправити. Осим тога рече ми, да му је овде боље, него код куће. Али више ни речи ми не рече.

Најпосле га узмем у заједницу првога реда и то против правила. Ту сам ја глава, а у ту заједницу долазе деца, која су се почела поправљати. Мени се то господско дете свидело, његово нежно лице, његово лепо понашање.

Одмах друге недеље било је дете непрестано код мене; спавало је самном у соби, а кревет му беше одмах до мога кревета.

Поред њега наместим дете, о коме сам на сигурно знао, да се неће с њиме спријатељити. То друго дете беше врло сурово. Како му је било име, ко су му родитељи, има ли кога од родбине, не мога нико дознати. Ни једна га општина не хтеде примити, да њој припада. Дадосмо му ми у заводу име и то најобичније: Јован.

У малом Јовану беше оличен разбојник. У својој деветој години ухватише га први пут и то као харамбашу разбојничке чете од саме деце, коју је он скупио и завео, па међу том децом и једног врло доброг ђака, кога постави за подхарамбашу.

Но тада му испаде за руком, да побегне, те по највећој зими дође он пешице у престоницу. Ноге и уши му биле промрзле на путу; једва је ишао, па опет ни два дана није прошло, а он је већ био у друштву једне разбојничке чете. Али се њему та чета није допала, и он је потказе. Тако и њега затворе, а из затвора га доведу у дом за сирочад. Ту заведе једно сироче, па оде с њиме на село једно.

С њиме се зацело неће спријатељити дете из господске куће — мислио сам ја, и зацело некако задовољно сам гледао, како то двоје деце једно друго избегавају.

Пет или шест дана никако они не говорише једно с другим. Један пут — те ноћи нисам могао спавати — чујем ја, како њих двоје шапућу у свом кревету.

„Чије си ти дете?“ тихо питаше оно господско дете.

Просто и сурово одговори на то оно друго:

„А ђаво га знао!“

„Ти по томе немаш матере?“

„Неман“.

„Онда си ти врло срећан!“

Ућуташе за часак, па онда ће опет оно сељаче:

„У боршодској жупанији, на подножју планини, има вазда пећина. Како је лепо тамо живети. У шуми има лешњика и глогиња, а ја, ох, како сам гладан!“

„За што сте ви овде?“ запита га мало после оно друго дете.

„Нисам хтео да једем проју са сиром“, одговори сељаче, полако смешећи се... „А ви?“

„Мене је мати моја овамо довела.“

„А за што?“

Наста ћутање, које је четврт сата трајало. Мислио сам већ, да је разговору дечјем крај, али у један пут чух господско дете, где загушеним гласом рече:

„За то, што ми вара оца.“

Почело је већ да свиће; деца су још спавала, ма да сунчани зраци већ падаше кроз прозоре. Злаћани зраци јутрењег сунца падаху на главице малих злочинаца. По бунцима било је још помрчина. Сушта противност! Сунчева светлост и црни јастуци — деца и злочинци!

* * *

Господско дете беше вредно, добро се владало, а у науци је јако напредовало. За кратко, па је знало више од све друге деце. Учило је стругарски занат; и ту је било врло вредно. Али је телесно почело јако опадати.

После три месеца осушило се као дрво. Шта му је било?

нутка, да буду људи, но су на прву реч Ристићеву пљунули народном праву у лице. Либерални клуб мртав је, он је потписао себи смртну пресуду; данас се на либерале нико не обзире. Мало их је, а и то мало што их има — убише се.

Да видимо, шта се дешавало у радикалном клубу? Кад се искупише посланици радикали, претрнуше, кад чуше, шта се од њих тражи. Сваки се питао: Зар ми нећемо смети у скупштини, да удешавамо устав, какав нам се чини, да ће по народ бити добар? Но још се већма упрепастише радикални посланици, кад дочуше, да су београдски радикали, управо радикали из наименованог одбора, пристали, па и потписали краљу заједно с либералима, да скупштина не сме донети устав, какав јој се свиди, но мора примити онај, који јој се поднесе. „А ко је дао право тим радикалима, да у име свију радикала потписују?“ питали се скоро сви посланици.

Но београдски радикали, који потписаше краљу, узеше доказивати, како се мора примити, што краљ даје, јер је и он доста попустио. Но све узалуд. Кад се састао на првој седници радикални клуб, започе питање: ко да буде председник? Скоро сви посланици као из једног грла повикаше: „Димитрије Катић“.

На то устаде један од београдских радикала, те тужним гласом поче преклињати посланике, да не чине то. Димитрије Катић је, вели, рекао краљу у лице, да неће да прими нацрт устава, он је дакле краљу најнеповољнија личност. Не треба бити на првом кораку претеран.

Димитрије Катић устаде, те изјави, да он све то увиђа, и он сам неће да буде председник. Захвалио се дакле на поверењу, и предложио је за председника П. Вуковића, што се и усвојило.

За тим се поче разговор: дал да се прими предлог устава ђутуре, без речи и примедбе или не. Неки из Београда преклињу посланике, да се прими све, како стоји, јер се више не може постићи, краљ не ће више дати. Но тај је предлог остао у мањини. Решено је, огромном већином, да се предложен устав у клубу претресе, па да се на скупштини тражи измена за све, што не ваља. (На жалост се приметило, да су сви Београђани одреда, да се прими ђутуре, па и већи део попова. Но то су били скоро и сви.)

Кад је дошло до дељег саветовања, показало се, да је дворана, у великој пивари, мала за све радикалне посланике (500), а да веће дворане нема. Многи су посланици морали бити у побочним собама, те је то отештавало саветовање. Зато се решило, да посланици из сваког среза, према броју, изберу по 2—3 посланика, а вароши по једног, те да ти посланици држе договоре и саветују се, па што реше, то ће после изнети пред све посланике радикале. И тако је постао мали радикални клуб, који броји око 100 посланика.

Но и у том малом радикалном клубу били су у великој већини они, који су зато, да скупштина не сме примити устав ђутуре, но треба да поправља, што је за поправљање.

И тако се богме, упустио мали радикални клуб, у претресање нацрта устава. До уторника у подне претресао је близу 60 параграфа. И већина је већ ту нашла многог чега, што треба мењати. Тако н. пр. траже, да се каже, да влада мора бити састављена из већине скупштинске. Даље неће да признаду краљу право, да закључује мир и рат, нит да гради он сам на рачун Србије савезе са страним силама.

У том стиже из двора порука, да краљ Милан позива све чланове малог радикалног клуба на разговор. Чланови одоше, пред двором их срете један ескадрон коњаника у потпуној ратној спреми, но краљ Милан их је врло лепо примио. Говорио је много, но ово је најновије. Он рече: „Ја и сам видим да би било у предлогу устава што-шта, што би требало изменути. Ето н. пр. оно у 62. §. где ми се даје право да склапам савезе. Ја знам да су вас подбунили и да се ви бојите, да ћу склопити савез са Аустријом и да ћу с њом поћи на Русију. Но ја не би ништа имао против тога, да то место изостане, е ал како ћемо да мењамо? Нисам ја сам направио предлог устава, него је то дело погодбе између радикала, либерала, напредњака и мене (ал те је краљ именовао а не народ бирао) па кад бих сад ја вами што попустио, могли би доћи и други па тражити. Бадава врло је тешко наћи начина, како ћемо да мењамо.“

И кад је краљ то изговорио, не дочека никаква одговора, већ рече: „Видим да је време ручку, можемо се разићи господо.“

Мали радикални клуб се вратио а није ни један једини посланик прословио ни речи, и сад претреса у клубу даље устав...

Шта ће бити на крају, не зна се. До сад има Катић уз себе велику већину и та већина неће да допусти, ни да прими устав ђутуре.

Но са свију страна је јуриш на те људе. Хватају их по кафанама, ноћу их траже по собама, те их наговарају, плаше их, прете им, сламају их. И што је најгоре, многи до скора најугледнији радикални вођа наговарају свим средствима већину да попусти. Па хоће ли опозиција мушки одржати? То је питање, на које није лако одговорити, бар данас не...

Најновији је глас тај, да ако се радикали не споразуму и не пристану да приме предлог устава ђутуре, онда неће ни бити отварање скупштине. Но ово није јако заплашило посланике. Само се многи питају: „Дакле велика скупштина биће само онда отворена, ако ради онако како јој се заповеда? Да су нам пре тако искрено и поштено говорили, нит би се народ упуштао у изборе, нит би ми долазили.“

* * *

Димитрије Катић, који се данас истакао као вођа радикалне опозиције, врло је позната личност у Србији. Он је родом из Ресаве, (из села Правенца) а бави се земљорадњом. Међутим је Димитрије Катић свршио пољоделску школу у Србији, која је била некада у Топчидеру. Катић је од имућнијих сељака, који ради своју земљу, но при том веома много чита. С тога се може рећи да је сврх образован. Као многогодишњи посланик, (он је био биран на свакој скупштини од 1871. год.) увидео је потребу да прати државне науке, политику, уставе и уредбе страних држава. У тим се питањима може мерити са сваким у Србији, јер је веома духовит.

Катић је при том добар говорник, ладан, пун такта. Он је око 42—45 година, личан човек а вазда носи сељачко одело, гуњ и чакшире, о страни му виси нож. Године 1883. био је од радикала изабран за скупштинског председника, и ко га је тада гледао, морао је мислити, да се тај човек родио у парламенту. Кујунџића и напредњаке, који онда хтедоше да чине буку, он је на скупштини тако осрамотио и то на начин, који је све задивљавао.

Кад је краљ Милан саставио уставотворни одбор од најбољих знаваца закона, узео је и Димитрија Катића. Катић је у том одбору издржавао велике препирке с Ристићем, Гарашанином и с другима. Но навешћу вам само овај случај: На дневном је реду био предлог радикала, да се укине смртна казна за политичке преступнике. Краљ је потпустио баш Перу Тодоровића да говори против тога, дакле онога Перу, који је пре 5 година и сам био осуђен због политичног преступа на смрт. Пера је говорио 2 сата. Говорио је вешто и с толиком је ватром заступао смртну казну, да је човеку долазила чисто воља, да се даде — пушкарати. После говора Периног, устао је напредњак Драгојевић, те узвикну: „Шта, зар да се бунтовници не стрељају више? Ко то сме тражити? Зар нису криви н. пр. они људи, који су одагнали 1842. год. младог кнеза Михајла? и т. д.“ Краљ Милан одобраваше главом, и тада заиска од њега реч Димитрије Катић. Он је са неколико реченица савршено потукао говор Перин и Драгојевићев.

Катић је говорио о том, како су многе људе до сад осудили због политике на смрт. Неке су стрељали, па су им доцније дизали споменике. Но многи, које нису стрељали, постадоше доцније министри и учинише највеће услуге отачбини. Ено је и Пера Тодоровић осуђен на смрт, а данас седи врљу уз колено. Но на страну Пера, него он пита ово: Зар нису „бунтовници“ 1858. год. путем преврата довели династију Обреновића у Србију, па зар би било право, да су те „бунтовнике“ казнили? Зар су они криви за то?

На сво је ћипио краљ Милан и одузео Катићу реч. За тим рече: „Г. Катић увек задире за то, да сам ја владар Србије вољом народа, увек се позива на то, да су моју династију бунтовници довели амо. Но ја вам велим, да је моја династија призната турским хатишерифом и вољом Европе.“

Катић је хтео на ово да одговара, а краљ му је подвикнуо: „Не дам вам никако у овој ствари реч.“

И због тог случаја су се београдски радикали највише противили да радикални клуб баш Катића бира за председника, јер Катића — „не воле краљ.“

Шта сад да радимо?

О нашој автономији, и оном што ће сад наступити, чуће те сваки дан нове, те нове гласове. Ти гласови долазе од крштених и некрштених, од позваних и непозваних. Има прорицања, претња, савета и свега што хоћете.

Кад би се човек полакомио на све те гласове, могао би се лако збунити. Неке нас заваркивају свима измишљотинама, неке нас плаше, ми треба да останемо постојани.

Чекаћемо мирно да видимо шта ће бити; чекаћемо да на делу дочекамо сабор, избор и све друго. Не треба пренаглити! Чекаћемо, па ћемо онда бити људи.

Разуме се, да не треба да се задоцнимо. Будимо у том начисто. Останимо који смо, свесни свог позива, па кад дође прилика, једна реч треба да нас окупи на месту, један глас треба да је довољан да се разумемо.

За данас је главно да се не распемо! Ко зна шта лежи иза сваке вести коју слушамо; ко зна шта лежи иза сваког обећања, којим нам подилазе. Будимо у том обазриви. Главно је, да се не одвајамо, да не вучемо сваки на своју страну, главно је да се не обећавамо. Кад дође доба, онда ћемо се заједнички договорити, промислити и заједнички решити шта да учинимо.

Ово се наравно тиче појединости, јер у главном, у начелу треба да останемо стари, јер нашу автономију не можемо никако напустити. Она постоји, ми смо је дужни бранити, а ако то не умемо нисмо је ни вредни имати.

Што се тиче плашње и претње, у том погледу није тек нужно ништа наглашавати. Ми нећемо буну, нећемо никакву незаконитост, и ко нам вели да ће нам бити зло ако се држимо закона, тога треба да одјуримо од себе. То већ престаје бити људски, то већ прелази у крајње пузаваштво не смети држати се законског права.

Ово неколико речи држим да сам био дужан нагласити, према оном силном мешању у наше ствари од стране непозваних, а према питањима од стране наших људи: шта ми сад да радимо?

Кад буде време, држим да ће се наћи ко ће нас позвати, а то ће по свој прилици бити какав догађај. Према садањем стању, за прво време, најбоље је да наш народ посматра све, а да се не да ничим збунити. Нека остане у души стари; нека не иде ником на лепак; шта му у главном треба радити зна; а у појединостима ћемо се договорити, чим буде време за то.

За сад је на саборском одбору, да руководи наше автономне ствари не попуштајући од нашег права ништа, јер ће он имати скоро да о свему рачуна полаже. ⊙

ДОПИСИ.

Панчево, 7. децембра. Питало се и питало се толико пута и са толико страна: одкуд у нас Назарена? И нађе се по неколико њих, који су мотрили све прилике и неприлике у српском народу, те у неколико и одговорише на горње жалосно питање. — Наравно, на жалосно питање беше још жалоснији одговор, који је бацао црну сенку на појединa и онако „црна“ лица.

Нека ми се не замери, што ћу на ново да подгрејем, већ тако рећи, заспалу ствар; не бих то чинио, да се скоро не деси нешто, што ме је изазвало на то.

Пре неколико дана добили су учитељи — црквени певци допис од подпредседника овд. црквене општине Каменка Јовановића. — У томе допису стоји између осталога и то, да ни пошто не смеју допустити, да други ко осим њих поје, па ма то ко био, нарочито не без дозволе дотичнога свећеника чредника или сл. председништва (кад год он каже председништво, ту увек разумева себе; јер он је фактични председник.)

Беше појаца, који су примили допис а беше богме, који се усудише, да га одбију; но до св Николе не беше прилике, да горе споменути налог ступи у живот; било што остали не хтедоше више певати, било пак, што се појци не хтедоше на допис обазрети, те беше по старом. — На св. Николу многи је свечар, па међу такима се налазе, да

Ухватих га, да скоро ништа не једе. Мали Јован могао је много да једе, па њему даваше господско дете скоро сав свој део. Оно је међу тим само хлеба јело.

Ја их обоје казним, па их оделим једно од другог. Али кад се једном ноћу пробудих, и кад пођох изненада да прегледам собу, нађох их заједно.

Крајње је време већ било, да оно сељаче оде из завода. Време казне му већ истекло; код нас није међутим ни места више било, а да се мали Јован поправи, о томе више није могло бити говора. Управитељ га даде на занат код неког пушкара. Кад је полазио из завода, нисам дао ни да се опрости са оним господским дететом.

Они се дакле изгубише један од другог. Господско дете мислило је зацело, да му је друг затворен. Но доцније морао је како-год чути, да је мали Јован из завода отпуштен, јер га чух једне ноћи, како загушљиво јеца.

Два или три месеца гинуо је за њим; али на један мах као да му руком однесе неко тугу са срца за другом му; постаде весео и послушан као мирно јагње. Тако је био миран и тако се лепо понашао, да сам често самог себе питао: Зашто је то дете овде? И њега сам често зато питао.

„Моја ме мати амо дотерала,“ увек би оно одговарало, „јер јој нисам био покоран и нисам је слушао. Нећу никада то више бити, никада; љубићу јој руку и мићу с номе у позориште. Само да ме пусте кући.“

Година дана је већ, како је то дете у заводу, у затвору за децу. Жао ми га је било, храбрио сам га, и мишљах најпосле да се опаметило.

Управитељ пише оцу му; отац дође и одведе га кући.

* * *

После недељу дана доведоше опет то дете у завод.

Но сад га не доведоше родитељи, већ суд га посла. Како и зашто? Ево одмах ћу рећи. Ја сам преписао пресуду изречену над тим дететом, и могао би сваки из ње да види, шта је оно учинило, те га осудише, али ипак је боље, да испричам сам све.

Дакле, то се збило овако:

Мати није знала шта ће од радости, тако јој се сада умиљавао; није друкчије сада звао, већ само: драга мати. Хтеде свуда с номе ићи, тако, да га се мати понекада једва отресла и одговорила да не иде с номе.

Једно после подне и плакао је, што га мати није хтела са собом да поведе.

„Ја ћу ти носити, што будеш купила. Поведи ме мати!“ Тако је дете молјакало матер.

„Па поведи га!“ рече отац.

„Ти ћеш остати под куће!“ — рече мати.

Дете стисну усне, угуши суве и заћута. Али, тек што је мати изашла из собе, а и дете истрча на поље. Ишло је за ноом, а она га није видела, ишло је све издаље а не испушташе матер из вида. А мати, као да је осећала, да је неко иза, тако је журила напред.

Дођоше у средину вароши; мати застане на једном ћошку. Као да је о нечем премишљала; сигурно, којим ће путем сад ударити. Но у један мах пође наглим кораком према Дунаву. И дете за ноом.

У улици са једним редом кућа, што у Дунаво гледају, застаде она пред једном кућом. Срете се ту са неким својим познатим. Овај је видео, као што је после на суду исповедио, да јој је оно парче вела баш под устима било мокро. Мора да је била у грозници.

Дете је видело из далека, како му је мати ушла у неку кућу; у коју баш, није знало за цело....

* * *

„Да није дете убило матер?“

„Јесте. На састанку са неким човеком, а у кући неке рођаке њене, која јој је ишла на руку. Револвер је био оног малог Јована; мати је на месту остала мртва; два танета погодише је кроз отшкринута врата; њен љубавник на неколико минута пре тога изашао је из собе“.

„А муж?“

„Мислим, да ни из далека не помишља, зашто му је дете убило жену, а своју матер. Пријавио је суду сам своје дете, коме још није било четрнаест година, те по томе не беше још ни за робију, ни за вешала. Отац би канда волео, да дође на ова последња. Заклео се, да неће више ни да чује о њему.

„Дакле, он се ни сада не опсећа?“

Не. Син није ништа хтео да искаже. Рече само: „Убио сам је зато, јер сам се на њу љутио!“ Она рођака ћутала је, а и љубавник убијене такође је ћутао.

„А други укућани?“

„Њих није било у тој кући, па ни слушкиње не беше. Она рођака, нека матора девојка, живела је сасвим сама, никога не имађаше уза се, осим неког старог глувог вратара“.

Али ја знам ту историју. Па мислиш ли ти, да би требало да говорим ја? Но на што? Шта би тиме? Могу ли ја изменути судбину тог детета, могу ли ја с њега збрисати жиг убијце? Могао бих, али само, кад би могао усадити у њега друго срце, другу прошлост на место ове!

А дете то и не мисли, да је тако несрећно, као што сам ја држао. За време, како га нисам видео, оно је приметно ојачало. У овом заводу за поправљање сваки дан је све тужније, и њега ће послати.... у други завод.

Али неко време може још остати са Јованом, кога опет доведоше у завод за поправљање неваљале деце. Оног дана, кад сам се с њима растајао (сад су ме преместили за учитеља у друго место) видео сам, како се њихови погледи чисто упијају једно у друго. Учинило ми се, као да им из очију варнице севају, а са бледог лица им са упалим образима, одсјајиваше неки чудновати, слаб сјај.

По немачком. ≃

богме и слуге, надничари, кочијаши, господа, паори, интелигенција и т. д.

Наш народ, као што је познато, воли црквено појање па од силног слушања а и у школи је учио, поје и сам песме у славу божју. Има, нарочито по селима, врло много људи и млађих и старијих, који не само што знају, који тропар и кондак отпојати, него зна и све стихире, које се поју на вечерњу, јутрењу и служби; да бог-ме, кад таких има, ту је олакшица за сиротог учитеља, којему за цело добро дођу таки појци, нарочито о благим данима. — Но што је свуда, то не мора бити и у Панчеву. На св. Николу хтеде један свечар, који случајно није богаташ, да поје својему свецу; но за то је требало искати дозволу од чредника. Чредник беше познати „предикокрадец" и „прослављени" говорник при освећењу нове ђимназије „смирени" поп-Лука. Он, који је случајно слуга господњи, не хтеде допустити овом сиромаху да поје; јер ваљда тек неверује „смирени," да је он баш богом одређени и изабрани слуга господњи, а овај да је паћеник? „Смиреноме" дакле не годи да чује, да Бога и свеца му прослављају уста народа, бар ваљда не кад он служи, с' тога је и забранио. Он је заборавио, да су „пред Богом сви једнаки" а не зна, болан, да је Богу милија молитва и сиромаха него таког лицемерног „смирењака," јер је молитва сиромаха од срца а његова по дужности. Али не, није он заборавио за ону пословицу; јер онда не би са амвона говорио, да су сви људи пред Богом једнаки; но он то само говори а зар и тако мисли, не, та ево то је јасан доказ.

А шта би рекао „смирени," чије је ухо ваљда и сувише фино, кад би чуо, да народ поје, као што и има по срећнијим општинама нарочито о великим празницима, да се хори црква од славе Божије а из уста побожног народа?

Та „смирењаче," зар заборављате, да је песма и појање сачувало народ и православље, одузмите му оно, што му годи, одузмите му осећај побожности, та тек ваљда нећете мислити, да народ долази да слуша ваше крадене предике за које сте добро плаћени.

Можда читаоцима није познато, да овде постоји фонд за предиковање, предике ретко чујемо и кад чујемо, то се бојимо, да није украдена.

Читалачкој публици остављамо на размишљање, да не ће можда подпредседников налог, који је по жељи „смиренога" написан, и извршење овога отуђити кога од цркве; јер види, да данас ни пред Богом нису сви једнаки по тумачењу „смиреног" слуге олтара божјега. — (Народ ипак не треба да иде у назарене и да се туђи од своје вере. Био је он и на другим мукама, па ипак није напустио своју веру, а најмање требало би да се осврће шта поп-Лука и подобни раде, па због тога чак и у назарене ђи. Пр. уред.)

Т.

Народна привреда.

Уништење вилине косице у детелини.

Међу биљкама, које сејемо за храњење стоке највише се сеје луцерка (детелина). Но у тој биљци се находи и од ње живи и њеним соковима храни она биљчица, која се зове „вилина косица". Тога ради, што је ова вилина косица одвећ штетна по луцерку, ево да најважније покажемо и да дамо поуке, како да се детелина опрости тога свога непријатеља и немилог госта.

Многи од земљоделаца у први мах и не знају, шта је то вилина косица, с тога ћемо пре свега коју реч о томе прозборити.

Најпре да се упитамо: да ли је вилина косица дуговечна биљка, или је једногодишња, т. ј. која једну годину траје, па се семеном сазрелим и опалим друге године размножава.

Неки су земљоделци, љубопитства ради, посматрали и стекли уверења, да ови претенчићи вихине косице, који се налазе сасвим до земље, могу зиму да издрже и с пролећа се понова развијају у савршену вилину косицу. Но овај је случај сасвим изванредан, врло редак и могућ онако исто, као што и неке једногоде биљке, које могу зиму да издрже, из својих делова на пролеће да се развију. То је као што рекосмо изузетак; али у ствари узима се, да је вилина косица једно-года биљка, чије семе у земљи клија и из кога се множи. Да би се млада биљка могла даље развијати нужно је, да се поред ње налази луцерка а и друге биљке, за коју ће своје кончиће моћи да припије и на тај начин да се храни на рачун њен. Кад се она већ припила и добро утврдила својим брадавичицама на кончићима за стабљику и гранчице луцеркине, онда корен, који се у земљи налази, изумре или угине, јер се сада вилина косица храни искључиво соком луцеркиним. Јасно је и по себи се разуме, да ће се биљке, на којима живи ова биљчица — вилина косица, мало по мало сушити док најзад и не пропадну. И отуда врло је разложна она бојазн, да ће се луцерка утаманити, где се ова косица усели.

Вилина косица је из Америке прешла амо у Европу, где се је готово свуда разнела онамо, где се гаји луцерка.

Пре него би прешли на средства, којима ће се таманити та опасна биљчица, морамо приметити, да је одвећ потребно да се она не разноси са семеном детелинским, јер се на тај начин највише распростире, пошто се нечисто семе изсејава. Дакле, главна је, да се одвећ јако мотри, да се не сеје семе од луцерке са семеном од вилине косице. Исто тако мора се и на то пазити, да се чисто семе од луцерке не сеје на оно земљиште, на које је била вилина косица, јер онда није ништа поможено, као и у првом случају кад се нечисто семе посеје на чисто земљиште.

Како се код нас не производи семе, те да би се знало имамо ли чистог семена, треба да пазимо при куповању, да купујемо семе у трговинама које набављају чисто семе из страних семенаријских трговина али под гаранцијом; јер као што се тврди, а заистаа и јесте у ствари, кад је семе нечисто, никада се не може очекивати здрава и чиста луцерка. Зрно односно семе од вилине косице разликује се по величини од семена луцерке, јер га има и крупнијег и ситнијег; и ако се махом налази ситнијег семена, често пута нађе се и крупнијег, те кад се стане чистити, знатно се може луцеркиног семена том приликом изгубити.

Према свему гореизложеном, може се као правило поставити то: да се узима чисто семе луцеркино, и да се сеје на оном земљишту, за које се насигурно зна, да нема семена од вилине косице.

Сад да пређемо да кажемо о срествима, која се употребљују против вилине косице, кад се луцерка небригом или незнањем, тако да се изразимо, зарази.

За уништење вилине косице има одвећ много средстава, која су до душе овде-онде помогла; али ми ћемо показати само она, која су се као најбоља показала.

1. Употреба галице растворене у води. На 200 литара воде узме се 10 кгр. галице и, пошто се добро у води раствори, залију се она заражена места са овом течности. Ово средство мора се свакојако употребити пре цветања вилине косице, како би се она уништила пре образовања семена.

2. Употреба петролеума — гаса. Доста је практично употребити и гас против ове опасне биљчице, и то на тај начин, кад се заражена места ситно исеченом сламом поспу, па по том гасом прелију и запале да изгори и луцерка и вилина косица; и

3. Употреба коњске соли. Према искуству, за ту цел узме се $^1/_2$—1 кило обичне куњске соли или морске, на 1 квадр. метар. Заражено се место дакле измери од прилике, па се по том узме со, ситно истуче и поспе по зараженом месту. Кад се со раствори онда се тек њено дејство примећује. Како луцерка тако и вилина косица одма се униште. Да би се дакле она ћелава места због заразе испунила, треба понова посејати.

Као што се види, ми смо само ова три средства препоручили, и ако би се могло препоручити, да се употреби још и пепео; али нећосмо, да су ова три најсигурнија. Горенаведена средства, истина не може се порећи, да стају неколико форината; али кад се узме у обзир она велика корист, која долази од детелине, кад је ова чиста; даље, кад се узме у обзир и дужа употреба детелине, — онда уверени смо, да би на кантару изишло оно неколико фор. куд и камо јевтиније и неосетније од оне користи. Чују се жакбе на вилину косицу: „шта ће да се ради, ова опака биљчица упропасти детелиште"? Е кад се тако што чује и осећа, онда јамачно не ће се ни најмање жалити онај мали издатак, а извесно ће се користи добити.

Новац се троши често и на којекакве некорисне ствари а не помишља се том приликом, да је у ветар утрошен. Па кад се узима, да је то трошење, од користи личне, онда утрошимо неколико форинти на корист новчану, на добит, на сваки начин не треба жалити, јер ће собом донети благодетне последице.

На завршетку имамо да приметимо још нешто. Ко посеје и покоси детелину са вилином косицом, тај не треба да даје стоци ту детелину, јер семе од вилине косице, кад дође у желудац, не може да се свари и излази напоље здраво и способно за клијање. Сем тога, такву детелину, ако би је сматрали за отпадак, за ђубре, не смемо бацати ни на ђубриште, јер ће са ђубретом приликом изношења овога на њиву, бити изнесена и вилина косица, те се и на овај „невиђени" начин растурити.

Будимо дакле обазриви; јер доста је земљоделаца искусило зле последице од вилине косице, кад се ова усели у детелиште. Немојмо из нехатости и ципијања да оклевамо, већ како се по невољи опази и примети, — онда употребљавајмо средства, да би се још у зачетку зараза уништила; јер ако она ухвати маха, онда оде за кратко време цело детелиште; и онда коме штета него ономе, који озбиљно не цени оне поуке, које му се пружају за ову или ону невољу.

„Теж."

* * *

Економске белешке.

Боб за храњење стоке. Код нас се боб сеје само за потрошњу у кујни. Боб се врло корисно може да употреби за храњење стоке. За то су подесније ситније сорте боба, које се сеју у велико на њивама. Не само зрно него и на зелен покошени боб добра је храна, нарочито за краве музаре. Међу тим боб у зрну више се употребљава за храњење стоке. У Немачкој боб потпуно замењује сваку другу зоб коњску; и коњи га врло радо једу. Прекрупљени (као јарма) боб додаје се свакој храни сточној, место прекрупе од жита, и рачуна се у једра средства за храну. Музарама може се давати дневно по $^3/_4$ кгр. бобове прекрупе, саме, или са додатком нешто мекиња; не само да се добија доброг него и доста масла, с предпоставком — да је боб чист и непоквареп. Особито је корисно бобом свиње гојити. Од њега добија се врло чврста сланина, а тако исто и месо. Тврде, да је сланина и месо од њега боље но од кукуруза. Добре и чувене вестфалске шунке, па онда најбоље северо-немачке „серфалад-виршле" (кобасице) праве се од свиња, које се гоје већим делом бобом и другим махунастим плодовима. Боб се претходно потопи у води или кува, па онда даје.

При куповању воћница — сађеница. Онај, који купује младе воћке, нека пази на ове ствари: 1). Дрво мора бити од младости снажно одгајено; а као високо стабло до 6 година, мора имати потребну дебљину, да се узмогне и без коца држати; 2). Круна мора да има 5 до 6 огранака; од којих 4—5 доњих, да буду за развијање круне, а шеста да служи за продужење стабла; 3). Стабло мора бити равно, без завоја, без лишаја, маховине и рана. — Од корена до круне мора имати 1·80 м., а да је дебљине испод круне $^1/_3$; 4). Жила мора доста да има; што више, то ће се воћка лакше примити и бујније расти, тим ће и плоднија бити. Све воћке, које ова својства немају, без вредности су, те их не треба куповати. Ако се може купити воћкица од 2 до 4 године, која у круни још није била кресана, тим боље. Што је дрво млађе, тим ће се брже примити у земљи; а тиме, што у круни није била кресана, није се бојати недостатака, које су последице невештог кресања.

Употреба црног лука за лек. Црни лук се на много врста употребљава. Не само да се употребљава за зачињење јела, те да имају бољи укус, него и као лек. Исецкани црни лук, на лебу са маслом, потпомаже варење и растерује глисте у утроби. Кад се сок од црног лука накапље на месту убода од инсеката, убод не ће ништа шкодити; а са сирћетом помешан сок од лука зауставља најжешће липтење крви из носа. Исечени лук, па у пепелу печени, кад се превије на рану, која се подгнојава, брзо рана сазрева. Па и против опадања косе на глави може се лук врло корисно да употреби; и то овако: узме се литар тако зване францове ракије (Franzbrantwein), $^1/_4$ литра искуваног корена од лопуха (репушина) и насеку се 3 велике главице црног лука, па се онда остави на топлом месту, да стоји 36 сати, и онда процеди. Два пут дневно ваља овом течношћу мазати главу, или у вече, па онда покрити главу каком марамом. Успеха ће бити извесно, и коса ће боље расти. Против кашља, као и ушобоље, црни лук изврсно помаже. Против кашља ваља неочишћене главице кувати са црним шећером и водом, и свако јутро пити вруће, а после се у креветуознојити. Преко дан ваља течност пити место воде. Сваки дан ваља нов лек кувати. Најјачи и најопаснији кашаљ нестао је после оваког лечења. — Против ушобоље црни лук овако се употребљава: ваља неколико капи сока од црног лука канути на памук, па ово увући у уво. Још боље је, ако се цела главица са мало воде кува, док постане мекан. После тога сок се исцеди и од овога у уво наспе.

Вести из места и са стране.

Др. Емил Холуб. Пишу нам из Београда: Славни путник по Африци, намеран је да дође о нашем Божићу у Београд, да држи једно јавно предавање под именом: Искуства и истраживања на мојем другом путу по Африци. Од како се вратио из јужне Африке (септ. 1887.) он једнако држи предавања по већим градовима, да набави средства, те да може дати да се зготове и испуне његове огромне збирке (које у најмању руку вреде на 150.000 фор. = 300.000 дин.) па да их после у каквој изложби изнесе на јавност. Трошкови око тих радова и за изложбу изнеће око 120.000 фор. (240.000 дин.). Ради прикупљања средстава за то, он дакле држи поменута јавна предавања, а после изложбе, половина свих оних места, у којима је држао предавања, биће обдарена научним збиркама за школе и музеје, у вредности колико је дотично предавање изнело чистога дохотка. За образованију публику београдску биће јамачно велико уживање, да чује предавање такога стручњака о мало познатом али занимљивом делу света, Африци. С тога је ректор Велике Школе уступио д-ру Холубу дворницу београдског свенаучишта бесплатно, заједно са огревом и осветљењем. Улазна цена била би 2 дин. од особе, а наслоњаче и први редови скупљи. Предавање би било на св. Стевана (трећи дан нашега Божића) после подне у 3 часа, на немачком језику. Чека се одговор д-ра Холуба, хоће ли моћи стићи на време (од предавања у другим местима,) па да се улазнице почну продавати. Осим српскога света од умља, науке, знања и уметности, из места, надамо се и гостима из Земуна, Панчева и Новог Сада; а ни овдашње насеобине, чешка и немачка, сва је прилика да не ће изостати, јер је др. Холуб Чех, а предаваће немачки. *β.*

Добио батина, па нема суда. Ово дана је пред будимпештанским судом било занимљиво суђење. Неко је тужио своју газдарицу, код које је био на стану, да га је немилостиво истукла, и то онда, кад је он био у највећем сну, а суд је ослободио оптужену. Но и јест то био чудан случај. Кирајџија дошао доцкан у ноћ кући, а заборавио беше кључ. Да не би домаћицу будио, ушао је кроз прозор и легао спавати. Но опазила је слушкиња како је нека слика и прилика ушла кроз прозор у собу њиног кирајџије. И ко ће то бити, мислила је, ако не лопов. Узбунила је дакле газдарицу, и обе жене наоружане батинама уђу у собу. Испрва им се учинило да нема никога, кад одједном показа слушкиња на кревет и рече полако: „Ено га, где се сакрио." И доиста беше неког под јорганом. Обе жене навалише, те поштено промлавише по кревету. Тек у неко доба видеше, да је тај неко, који је навукао јорган преко главе, њихов кирајџија. Е ал ко му је крив, што је улазио кроз прозор у собу. Тако му је рекао и судија, те је ослободио оптужену газдарицу.

Из американског живота. Из једног Калифорниског села, у коме се налази мајдан злата, пишу: У нашем селу жене и деца спадају у највеће реткости; никакво чудо, што људи застају на улици, кад такву реткост виде. Недавно једно путничко позоришно друштво давало је више представа у нашем селу. Једно вече дође на представу и једна жена с малим дететом, што је веома обрадовало позоришну публику. Тек што је оркестар почео да свира, малиша окрете своју свирку, поче да плаче. Одмах се диже један стари радник у мајдану, те громким гласом довикне оркестару: „Престаните са вашом дерњавом, пустите дете нека плаче, овакво што већ десет година нисам чуо." Публика је с радошћу прихватила овај захтев, оркестар је престао а малиша је свој концерат на опште задовољство довршио.

Руси у Абисинији. Из Одесе јавили су страним новинама да су „слободни Козак" Ашинов и архимандрит Пајсије са 40 свештеника и 80 калуђера отпловили у Абисинију. (Ова земља лежи у источној Африци). Осталих 2000 младића под управом једнога ђенерала кренуће се за Абисинију тек почетком идуће године. Осим тога јављају те новине да је Ашинова потпомогла руска влада са 3 милиона рубаља. Међу тим ево шта веле руски листови: Позната војна експедиција „слободних Козака" за Абисинију има да се попуни верозаконско-просветном мисијом. Архимандрит Пајсије, по тврђењу руских листова, врло дурашан и предузимљив муж, по рођењу Козак, саставља сада нову занимљиву експедицију за поменуту земљу. Он борави у овом тренутку у Одеси са својом мисијом и сакупио је већ сто педесет момака не ратоборних Козака, већ просветних војника, свештеника, певчика и занатлија, међу којима има столара, тесача, ковача, бравара, пекара и т. д. Задаћа архимандрита Пајсија дакле чисто је човекољубива. Он хоће да у далекој Абисинији заведе службу божју по руском обреду, а уједно и да поучи Абисињане у разним јевропским занатима и да их на тај начин и у материјалном погледу доведе до хришћанске просвете. Што је пак саставио збор ваљаних певчика, то је с тога, што у напред знаде, да ће се дивно руско црквено појање веома допасти природним синовима Абисиније, те ће их придобити за своју мисију. Његове занатлије и радници понеће са собом све потребне алате, да могу одмах, чим стигну на место свога опредељења, започети дотичне своје послове. Образоваће се такођер и школа, у којој ће се осим руског и абисинског језика учити и разни занати. Овоме врло занимљивом предузећу још једина је жеља довољно новчаних средстава, те да узмогне без великих тешкоћа остварити ову доиста красну замисао. Руски листови гаје сигурну наду, да ће руски народ с највећом готовошћу потпомоћи ово чисто човекољубиво предузеће.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 15. децембра у вече.)

Београд. (Од нарочитог извештача.) Пред либералним клубом изјавио је краљ, да не мисли попуштати од нацрта устава, који је спремио уставотворни одбор. Либерални клуб се с тим задовољава. Радикални клуб претреса тај нацрт устава још једнако. Овај је клуб у начелу решио, да чини промене у том нацрту. Војска у касарнама спремна; ни један официр не сме уз своје касарне. Скупштина је требала данас да буде отворена; но отвориће се у недељу, ако се краљ погоди с радикалима. У том случају краљ би отворио скупштину просто указом, а не престоном беседом, из страха, да не би скупштина, одговарајући на беседу адресом, спомињала у овој и краљицу.

Београд. Јуче су били сви чланови либералног клуба код краља. Председник клуба Туцаковић изјавио је, да либерална странка пристаје у свима тачкама на устав, који ће краљ скупштини поднети.

Народна просвета.

„Матица Српска.“

Састанак књижевног одбора 10. (22.) дец. 1888.

Секретар јавља, да је изашла 156. свеска „Летописа“ и да би ваљало неким чланцима, који су у тој свесци штампани или доштампани, одредити накнадно награде.

Чланци су ти:

1. Вук Стефановић Караџић. Стогодишња светковина му, живот и књижевна радња. Од дра Стевана Павловића.

2. Преглед повеснице словенских књижевности. 1. Књижевност у Руса. Од дра Стевана Павловића.

Члан др. Милан Савић пита, ко је прегледао на другом месту споменути чланак дра Стевана Павловића?

Секретар одговара, да је тај чланак извађен из дела, што га је поднео био за награду др. Стеван Павловић под именом: „Наука о песништву, са кратким прегледом естетике и додатком о књижевним, особито песничким умотворинама словенским.“ Том делу одређена је била нарочито на основу опширне оцене члана дра Ђ. Дере још пре четири године награда од 300 фор., ако га писац поправи и дотера. По том истом делу доносиће и даље „Летопис“ прегледе и других словенских књижевности.

Члан др. Милан Савић предлаже, да се те врсте радови дра Стевана Павловића од сада пре него што у штампу уђу, издају по обичају на оцену, пошто у прегледу руске књижевности има много замашних погрешака и омашака.

Узима се на знање, предлог члана дра Милана Савића прима се и дру Стевану Павловићу одређују се ове награде: 40 фор. за чланак му „Вук Стефановић Караџић,“ а 70 ф. за „Преглед повеснице словенских књижевности: Књижевност у Руса.“

Секретар јавља, да је у штампу предана и 157. свеска „Летописа“ и да је за исту намењен и чланак дра Стевана Павловића: „Књижевност у Бугара.“

Узима се на знање, и по пређашњој одлуци за оцену споменутог чланка умољава се члан Јован Живановић.

Секретар јавља, да је у 156. свесци „Летописа“ доштампан чланак Васе Вујића „Стара и нова психологија,“ да је изнео осам штампаних табака, да је писац добио на рачун награде 120 фор. и да би му ваљало и остатак награде исплатити.

Узима се на знање и управни се одбор позива да споменутом писцу исплати и остатак награде, која износи 160 ф. а. вр.

Секретар јавља, да је изашла 19. свеска „Књига за народ“ у којој је штампано дело Мите Петровића „О познавању земље“ и да би ваљало одредити исплату одређене награде писцу.

Узима се на знање и управни одбор позива се, да писцу исплати 85 ф. а. вр. у име награде за споменуто дело.

Божидар Борђошки моли, да му се исплати досуђена му награда од 100 фор. за шаљиву му игру у 3 чина под именом: „Свилен рубац“ и шаље 25 комада тог свог штампаног дела.

Узима се на знање извештај, да је управни одбор позван, да споменутом писцу исплати награду од 100 ф. а. вр.

За „Књиге за народ“ подносе своја дела:

1. Мита Нешковић: „Аманет Српкињама“.

2. Непознати писац шест прича. 1. Суд светога краља. — 2. Свети Сава и крчмар бугарин. — 3. Цар Душан, игуман и воденичар. — 4. Ђед и унук. — 5. Царица сељанка. — 6. Мађеха и пасторка.

3. М. Д. Дејановић: „Каламљење воћака.“

4. М. Д. Дејановић: „Производ подлога за каламљење племенитих воћака.“

Сва та дела издају се одбору за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњевића.

Секретар предлаже за „Летопис“ „Удовицу“ приповетку у стиховима, од дра Милана Савића.

Прима се и писцу се одређује у име награде 70 фор. а. вр.

Непознати писац шаље за награду две слике из Босне под овим именима: „Хаџи Кујдић,“ и „Севицки.“

Издаје се на оцену дру Милану Савићу.

Стева Бошац, коларски помоћник, шаље за награду дело с именом: „Слуга. Позоришна шаљива игра у 3 чина с певањем.“

Не прима се, пошто дело нема никакве вредности, а осим тога и за то, што писац не зна ни писати по правопису.

Др. Милан Савић јавља, да је прочитао дело „Капетан Марко,“ од непознатог писца и налази да има много лепих особина, али га не може препоручити за награду. Писац има песничкога дара, само му је ваљало тај предмет и у песничко рухо обући. Стихови по себи не чине још то рухо.

Према томе мишљењу не прима се споменуто дело.

Др. Милан Савић подноси своје мишљење о делу непознатога писца: „Жалосна свадба,“ истинити догађај из бокељске прошлости. По том мишљењу писац је сретном руком захватио предмет свој из живота народа српског. Приказао нам је догађај, који се оснива на карактеру бокељског народа и сву трагичност, која се развија усљед сукоба таквих људи. Но у колико је писац сретно нашао такав догађај, у толико га је исто несретно, или боље неуко обрадио. У причу своју уплео је писац и сватовске обичаје, мало на дугачко, а најслабија му је страна сам приказ, који је патетичан и сентименталан, пун излишних и неумесних рефлексија, рђавих реченица и погрешне интерпункције.

Према томе оцењивач не може препоручити то дело за награду.

На основу тога мишљења не прима се споменуто дело за награду.

Аркадије Варађанин јавља, да је прочитао на оцену му издат чланак: „Др. Јосиф Панчић као педагог,“ (прилог историји васпитања у Срба), од Јована Миодраговића. У тој својој оцени наводи, да је писац изнео у том свом чланку јасну слику рада и тежња покојног Панчића на педагошком пољу и исписао у лепом критичном колориту, те може заузети достојно место у „Летопису“ а много ће припомоћи не само томе, да се боље расветли поље наше народне наставе, него ће послужити и као леп изворни прилог за грађу наше историјске наставе, која се почела сновати, и која ће се по свој прилици, у нашој најближој будућности, и отпочети градити, јер и овде на педагошком пољу, као и на свакој другој научној и вештачкој грани, историјска је радња полазна тачка научног и вештачког даљег усавршавања.

Према тој оцени прима се споменути чланак за „Летопис.“

Непознати писац шаље за награду ових пет саставака својих: 1. Хоће ли свијет пропасти. — 2. Смрт пророка Мухамеда. — 3. Први час и сунце. — 4. Хајдуци и калуђер. — Философ и жена.

Издаје се на оцену дру Милану Савићу.

Светозар Манојловић, ц. и кр. капетан у угарској телесној гарди у Бечу, шаље на углед своју књигу „Serbisch-croatische Dichtungen“ и тражи да му се за тај посао његов одреди награда.

Ма да је тај посао тако изврстан у сваком погледу, да би свакако заслужио награду, „Матица“ ипак према своме уставу и правилама не може награђивати већ једном штампана дела и то још не на српском него на страном језику.

Др. Милан Савић јавља, да је Андра Гавриловић у смислу оцењивачких примедаба поправио своју трагедију: „Андрија Хумски.“

Према томе и пошто је и писац поднео уверење штампарије дра Светозара Милетића, да ће му дело изићи на свету до свршетка ове године — позван је управни одбор, да писцу одређену награду од 120 фор. исплати.

Милош Н. Пејиновић јавља, да је он писац критика на преповетке С. Матавуља („из Црне Горе и Приморја“) и П. Адамова („На селу и прелу“) и моли, да му се изда одређена награда.

Узима се на знање и управни се одбор позива, да му исплати одређену му награду од 70 ф. а. вр.

Члан Аркадије Варађанин препоручује за „Летопис“ оцеву М. Нешковића на дело: „Тражи се васпитач.“

Прима се и писцу се одређује у име награде 15 фор.

А. Ђукић враћа своју према одлуци одборској поправљену оцену на дело Г. Витковића: „Прошлост, установа и споменици угарских краљевих шајкаша од 1000—1872.“

Издаје се уреднику „Летописа“ на употребу.

Са захвалношћу је примљен „Глас“, од „српске краљевске академије.“

Герман Анђелић јавља да је годишњу стипендију од 150 фор. из задужбине Нестора Димитријевића подарио Лазару Новаковићу из Горњег Миоља, а стипендију од 250 фор. а. вр. Илији Бајићу из Подвиња. —

На знање.

Члан А. Миловановић јавља да је прочитао расправу питомца Јовановићевог Стевана Дамјановића „Методе мерења“ и чини неке примедбе.

Члан А. М. Матић о расправи питомца Ивана Арновљевића „О тахиметрији“, о расправи питомца Николе Теофановића „Тачка и права линија у равнини“, и о расправи питомца М. Марјанског „Нешто из познавања робе: Штавођење“.

Осим тога расправљено је више ствари, који су се тицали питомаца стипендијских задужбина под управом матичином.

Трговина.

= **Нови Сад**, 15. (27.) децембра. Житарска радња. Није се што живљи рад отпочео на горњим житарским пијацама сад после рим. божићњег празника. Застој са прометом траје једнако а цена је минулих дана пшници са неколико новч. попустила. Тако је исто врло слаб промет горе и са јсвима осталим зрнима. Једина зоб за пролеће се погађа са нешто повишеном ценом.

На нашој пијаци нема никакве промене. Довоз је са раном врло слаб; што стигне зрна на пијацу продаје се по досадањој цени. Пшница 6 ф. 80—6 ф. 90 н. Наполица 5 ф. 80—5 ф. 90 н. Јечам 4 ф. 60 н. Зоб 4 ф. 60—4 ф. 70 н. Кукуруз 2 ф. 60—2 ф. 70 н., окрњен кукуруз 3 ф. 60—3 ф. 70 н. Све од 100 кгр.

Брашно се јако тражи. Цене су данас ове:

Број	0	1	2	3	4	5	6	7	8	8½	9
ф.	15.80	15.40	14.80	14.20	13.60	12.80	12.—	11.20	10.80	7.60	6.60

Хлебно I. 8 ф. 60 н., II. 7 ф. 60 н. Грис А. 16 ф., В. 16 ф., С. орд. 15 ф. 40 н. Мекиње ситне 4 ф., крупне 3 ф. 60 н. од 100 кгр. Све са џаком заједно, постављено у кућу или на железничку станицу. (Парни млин В. Фајта).

Радња са остали производи врло је слаба. Цене су доста неопредељене од случаја до случаја. — Маст на мање 64—66 ф., на више 58—60 ф. Сланина сушена, танка и средња 62—64 ф., паљена дебела 66—67 ф. Све од 100 кгр. Пасуљ 11—12 ф. Кромпир 1 ф. 80—2 ф. 50 н. Лук црни 2 ф. 50—3 ф. 50 н. Све од 100 кгр.

На свињској пијаци је мало угојених свиња. Плаћа се за тешке 43—46 н., средње 42—45 н., лаке 40—44 н. од 1 кгр. Овци 8 ф. 50—11 ф. 50 н. од пара. Теоци 12—24 ф. од ком.

Вино. Како је колски пут доста добар, налази се из околине купаца за вино бар на појединој бурад. Цена је вину досадања без промене. Лањско бело 10—12 н., шиљер 10—14 н. Старо бело 10—16 н., шиљер 12—18 н., црно 32—42 н. Комовица чиста права роба по јачини 15—20 н. Шљивовица лањска 18—26 н., стара шљивовица 32—48 н. Све од 1 литре.

Време облачно, топло. Вода у Дунаву опада. Између наше вароши и Петроварадина вози скела, те одржава колски саобраћај.

*

У **Будимпешти** 12. (24) децембра. Производи. Коже овчије 25.000 ком. је разне врсте кожа овчијих продато. Плаћане немачке вуне 2 ф. 20 до 40 н., бачке и банатске 2 ф. 10—60 н., од пара, српске и бугарске 105 ф. — 112 ф. од 100 ком., босанске и хрватске 58 ф. — 60 ф. од 100 кгр. Јагњеће (20.000 ком. продано.) Коврџике 50 ф. до 60 ф., стогом 70 ф. — 75 ф. од 102 ком.

Сирове коже кравије 74 ф. — 76 ф., питлинзи 80 ф. — 85 ф., кнајпови 90 ф. — 95 ф. од 100 кгр., коњине тешке 12 ф. — 13 ф., лаке 9 ф. — 10 ф. од пара.

Маст 60 ф. 50 — 61 ф. Сланина 52 ф. 53 ф. од 100 кгр.

Шљиве. Цене се усљед веће тражње учврстиле. Босанске 85 ком. 18 ф. 50 н., 90 ком. 16 ф. 10 до 50 н., 100 ком. 12 ф. 72 н. 400 м. ц. српских узанц роба у времену за 1889. бербу 12 ф. 50 н. Пекмез славонски 16 ф. 50 — 17 ф.

Мед цеђен 34 ф., нецеђен 28 ф. Восак се нетражи.

Ораси усљед јаког довоза спорије се продају, хрватски 12 ф. 50 н., босански 9 ф. 50 н., српски 9 ф. (са царином.)

Спирит је усљед јаче понуде од стране економских продуценама цена је попустила. Проста роба не порезана 16 ф. 25—75 н., рафинирани порезан 53 ф. 75 — 54 ф.

Вариво. Пасуљ бели крупан 8 ф. 75 — 9 ф. 25 н., пасуљица 9 ф. 50 — 10 ф., жути 7 ф. 50 — 8 ф. Сочиво 8 ф. 50 — 12 ф., фино 22 ф. Грашак 8 ф. 50 — 10 ф. Проја 5 ф. 35 — 5 ф. 65 н.

*

У **Будимпешти** 13. (25.) децембра. Усљед слабије воље за продају тенденција очврснула. По подне је учињено неколико закључака са пшеницом у напредном правцу. Пшеница за пролеће 7 ф. 77 до 79 н. Кукуруз за мај-јуни 5 ф. 14—16 нов. Зоб за пролеће 5 ф. 57—59 нов.

Репица нова роба 12 ф. 50—75 н.

*

У **Штајнбруху**, 13. (25.) децембра. У оборима је на окупу 82.776 ком. угојених свиња. Радња без икакве промене. Плаћане угарске маторе тешке свиње 47—48 н., младе теш. 49—49½ н., средње 48½—49½ н., лаке 48½—49½ н. Сеоске тешке 46—48 н., средње 47—47½ н., лаке 46—47½ н. Српске транзито тешке 47—48 н., средње 47—47½ н., лаке 45—46½ н. Све од 1 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 15. децембра.

4% угарска златна рента — — —	101·80
5% „ папирна „ — — —	93·10
Дукати — — — — — — —	5·73
Наполеондори (20 франака) — — —	9·58
Немачке држ. марке — — — —	59·45

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

Летопис Матице Српске. Уређује А. Хаџић. Књига 156. 1888. Свеска четврта. У Новом Саду. Српска штампарија дра Свет. Милетића. 1888.

Књиге за народ. Издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића. Свеска 18. **Пијанство.** За народ написао др. М. Јовановић-Батут. Трошком срп. књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новом Саду 1888. Цена 10 новч.

Књиге за народ. Издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића. Свеска 19. **О познавању земље.** За ратаре написао М. Петровић. Трошком српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новом Саду 1888. Цена 10 новч.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

КЊИЖЕВНА ЗРНЦА

од

ЈАШЕ ТОМИЋА.

(отштампано из разних листова.)

КЊИГА ПРВА.

ИЗ ЗАТОЧЕНИЧКОГ СВЕТА.

Садржај је овај: Из мога познанства. I. Стари лопов. II. Како постају од кокошара разбојници? III. Украо девојку. — Милетић и Нанчић у затвору. — Робијашке школе. — Робијашке радионице. — Јел боље слободном човеку ил заточенику? — Робијашка црква и моја придика.

Књига је штампана у штампарији др. Свет. Милетића; износи 5 штампаних табака на финој хартији, (80 страна) а **цена јој је 20 новч.** Препродавци добијају уобичајени рабат.

Поручбине се шиљу на администрацију „Заставе.“

Књига се може добити и у свима књижарама.

РЕД ВОЖЊЕ

ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1888. П. Н.

Полази из Новог Сада у Београд:

Брзи влак у 8 сати и 23 м. у вече.

Особни влак у 5 сати 55 м. по подне.

Мешовити влак у 9 сати 3 м. пре подне.

Полази из Новог Сада у Будимпешту:

Брзи влак у 7 сати 44 м. из јутра.

Особни влак у 8 сати 12 м. у вече.

Мешовити влак у 9 сати 54 м. пре подне.

Муњевити влак из Новог Сада у Ниш сваког петка у 10 с. 51 м. пре подне; из Новог Сада у Будимпешту сваке суботе у 4 с. 23 м. из јутра.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Усљед закључка управљајућег одбора „румске штедионице“ од 3. (15.) децембра 1888. број 1. отвара се ради попуњења благајничког места, стечај до 19. (31.) јануара 1889. На ово место рефлектирајући имаду до тога рока своје молбенице и доказе о својој способности за звање благајника, наиме, да српски и немачки говорити и писати знаду, штедионичкој управи поднети. Годишња плата благајника јест 720 фор. и толика ће се јамчевина изискивати од онога, који за благајника изабран буде.

У Руми, 6. (18.) децембра 1888.

Управа „румске штедионице“.

2—3

СТЕЧАЈ.

Српска црквена општина сентомашка закључила је своју цркву изнутра масном бојом бојадисати и сав иконостас с позлатом очистити, усљед чега овим расписује за 1. (13.) фебруар 1889. г. у 2 сахата после подне минуендо лицитацију, на коју се г. г. стручњаци позивају.

Предрачуњена свота за оба та посла стављена је на 3500 фор. а. вр. од које је сваки лицитант дужан пре лицитације 10% у име пишманлука положити.

Поближи услови могу се до дана лицитације код председништва видети.

У Сентомашу 12. децембра 1888.

Лаза Гавански
председник.

2—3

СПЕЦЕРАЈСКА, МАТЕРИЈАЛА И БОЈЕ ТРГОВИНА

БРАЋЕ РИСТЕРА

У РУМИ

потребује 2 помоћника и то 1 старијег и 1 млађег. Исти морају срп. нем. и мађарски знати и добар рукопис имати. Оферте са ознаком година ваља на горњу фирму упутити. 4—4

ЗА ОПАНЧАРЕ.

Браћа Стаменковићи из Београда имају на свом стоваришту у Земуну врло добрих американских кожа, здравих за штаву, а тако исто имају израђених ђонова и црних кожа за опанке са умереном ценом.

Извешћа даје г. **Исидор Леон** у Земуну. 4—10

„ЕКСЦЕЛЗИОР“

справа за крунење кукуруза.

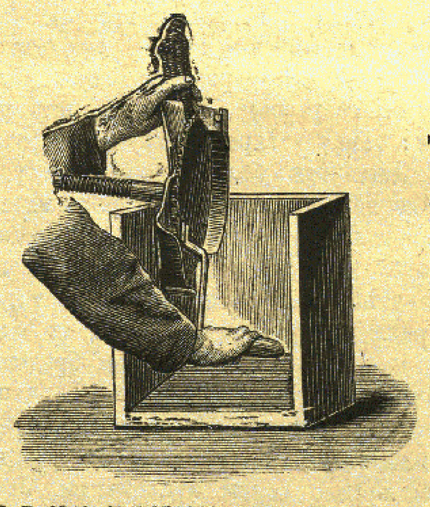

Окруни до 1 хктт. на сат.

Тежина око 5 кила.

Цена 7 фор. а. вр.

За Србију 14 динара.

Ове у сваком погледу врло практичне справе могу се добити једино код:

Д. ЈОВАНОВИЋА СИНА у ЗЕМУНУ

комад по 7 фор. а. вр. за готов новац уз поузеће. Цела справа тежи једва 5 кила, те се може по свој држави поштом слати. Ко унапред пошаље 7 фор. 40 новч. доставиће му се ова справа франко.

Поручбине из краљевине Србије нека се заједно с новцем управе једино на:

Српско пољопривредно друштво у Београду

које се, осведочено о особитој практичности ових справа, примило растуривања истих по Србији. 7—30

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.